

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' שלמה זלמן
בן ר' ישראל אולמן זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 289 פרשת יתרו תשע"ח

ע"ז יח-כד

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

המעשה והם חקקו את דמותו של ר"מ בשערי רומי שמי שרואה אותו יביא אותו, יום אחד ראו את ר"מ ורצו אחריו ור"מ רץ מפניהם והוא נכנס לבית זונות ויש אומרים שהוא בא למקום בישול עכו"ם וטבל אצבעו אחת והניח בפיו אצבע אחרת, ויש אומרים שאליהו נדמה לזונה שכרכה עצמה עליו ואמרו הרודפים זה לא ר"מ ובגלל זה ר"מ ברח לבבל, ויש אומרים מהמעשה של ברוריה שאבדה עצמה לדעת ור"מ ברח מהבושה.

שנו בברייתא שמי שהולך לאיצטדנינים וזכרום לראות שם את הנחשים והחברים בוקיין מוקיין מוליון בלורין סלגורין שהם מיני ליצנות זה מושב ליצים, ועליהם נאמר אשרי האיש אשר לא הלך וגו' כי אם בתורת ה' חפצו, ולמדת מזה שדברים אלו מביאים את האדם לביטול תורה, ויש להקשות ששנינו שמוטר ללכת לאיצטדנינים כי הוא צווח ומציל ומותר ללכת לכרכום משום ישוב מדינה ובלבד שלא יתחשב עמהם ואם התחשב עמהם אסור, וקשה מאיצטדנינים ומכרכום ואמנם לגבי כרכום ניתן לפרש שבברייתא הראשונה נאסר במתחשב עמהם אך על איצטדנינים קשה, ויש לומר שאכן נחלקו בזה תנאים בברייתא שת"ק אומר שלא הולכים לאיצטדנינים משום מושב ליצים ור' נתן מתיר כי הוא צווח ומציל, וגם שיכול להעיד עדות אשה להשיאה.

שנו בברייתא שלר"מ לא הולכים לטרטאות וקרקסאות כי מזבלים שם דהיינו שמסדרים שם לע"ז וחכמים סוברים שבמקום שמזבלים שם אסור מפני חשד ע"ז ובמקום שלא מזבלים אסור מפני מושב ליצים ואמר ר' חנינא מסורה שהמחלוקת ביניהם היא במקרה שכבר נשא ונתן, שלר"מ אסור ולחכמים מותר כי זה רק חשד.

ר"ש בן פזי דרש בפסוק אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב ליצים לא ישב, שקשה לכאורה שאם לא הלך איך עמד ואם לא עמד היכן ישב ואם לא ישב היכן לץ, אלא הכוונה שאם הלך סופו לעמוד ואם עמד סופו לשבת ואם ישב סופו ללוץ ואם לץ נאמר עליו אם חכמת חכמת לך ולצת לדרך תשא, ור"א אומר שהמתלוצץ באים עליו יסורים שכתוב ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם ורבא אמר לתלמידים בבקשה ממכם אל תתלוצצו כדי שלא יבואו עליכם יסורים, רב קטינא אומר שהמתלוצץ מזונותיו מתמעטים שכתוב משך ידו את לוצצים, ור"ל אומר שכל המתלוצץ נופל בגיהנם שכתוב זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ועברה הכוונה גיהנם כמו שכתוב יום עברה היום ההוא, ר' חנילאי בר חנילאי אומר שכל המתלוצץ גורם כליה לעולם שכתוב בפסוק הנ"ל פן יחזקו מוסרותיכם כי כלה ונחרצה שמעתי, ור"א אומר שהליצנות קשה שתחילתה יסורים וסופה כליה.

עוד דרש ר"ש בן פזי בפסוק אשרי האיש אשר לא הלך, היינו לטרטאות וקרקסאות של עכו"ם ובדרך חטאים לא עמד, שלא עמד בקניגין שלהם של צידת חיות ובמושב ליצים לא ישב שלא ישב בתחבולות שלא יאמר לא הלכתי לטרטאות ולא עמדתי בקניגין אך אלך ואתגרה בשינה אך כתוב ובתורתו יהגה יומם ולילה, ר"ש בר נחמני דרש בפסוק אשרי האיש אשר לא הלך שזה נאמר על אברהם אבינו,

דף יט שלא הלך בעצת דור הפלגה שאמרו ברשעותם הבה נבנה לנו עיר ובדרך חטאים לא עמד שלא עמד בעמידת סדום שנאמר עליהם ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד, ובמושב ליצים לא ישב שלא ישב במושב אנשי פלישתים שהיו ליצינים כמו שכתוב ויהי כטוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחק לנו.

יש לדקדק בפסוק אשרי איש ירא את ה' וכי אשה לא, מבאר רב עמרם בשם רב שהכוונה אשרי האיש שעושה תשובה כשהוא עדיין איש, וריב"ל מפרש אשריו שהוא מתגבר על יצרו כאיש, **בהמשך** הפסוק במצוותיו חפץ מאד דרש ר"א במצוותיו ולא בשכר מצוותיו כמו ששנינו שאנטיגנוס איש סוכו אומר אל תהיו כעבדים שמשמשים את הרב כדי לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס.

דף יח ר' חנינא בן תרדיון נידון לשריפה בגלל שהוא הגה את השם באותיותיו, יש להקשות איך הוא עשה כך הרי שנינו אלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תורה מהשמים ואין תחית המתים מהתורה ואבא שאול אומר אף מי שהוגה את השם באותיותיו, ויש לומר שר' חנינא עשה להתלמד כמו ששנינו על הפסוק לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ומה שהוא נענש כי הוא עשה את זה בפרהסיא, ועל אשתו נגזרה הריגה כי היא לא מיחתה בו ולמדו מזה שמי שיכול למחות בחבירו ואינו מוחה נענש עליו, נגזר על בתו לשבת בקובה של זונות כדברי ר' יוחנן שפעם בתו הלכה לפני גדולי רומי והיא שמעה שהם אומרים כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו ומיד היא דקדקה בפסיעותיה, ועל זה אמר ר"ל עון עקבי יסובני עוונות שאדם דש בעקביו בעוה"ז מסובין לו ליום הדין, וכשיצאו שלשתם הם הצדיקו את דינם, ר' חנינא אמר הצור תמים פעלו, ואשתו אמרה קל אמונה ואין עוול, ובתו אמרה גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי אדם, ורבי אמר כמה גדולים צדיקים אלו שהודמנו להם ג' פסוקים של צדוק הדין בשעת צידוק הדין.

שנו בברייתא שכשר' יוסי בן קסמא חלה בקרו ר' חנינא בן תרדיון אמר לו ר' יוסי אינך יודע שמהשמים המליכו את אומה זו שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדיין היא קיימת ושמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהילות ברבים ומונח לך ספר בחיקך, אמר לו מהשמים ירחמו, אמר לו ר' יוסי אני אומר לך דברי טעם ואתה אומר לי מהשמים ירחמו תמה אני אם לא ישרפו אותך עם ס"ת באש, אמר לו רבי מה אני לחיי העוה"ב אמר לו האם בא מעשה לידך אמר לו מעות של פורים התחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים, אמר לו א"כ מחלקך יהיה חלקי ומגורלך יהיה גורלי, ואמרו שלא היו ימים מועטים עד פטירתו של ר' יוסי בן קסמא והלכו גדולי רומי לקברו והספידוהו הספד גדול וכשחזרו הם מצאו שר' חנינא בן תרדיון ישב ועסק בתורה והקהיל קהילות ברבים ומונח לו ס"ת בחיקו, וכרכוהו בס"ת והקיפוהו חבילי זמורות והציתו בהם את האש והביאו ספוגים של צמר ושרו אותם במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו במהרה אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה אם הייתי נשרף לבדי היה קשה לי עכשיו שאני נשרף עם ס"ת מי שיבקש עלבונה של ס"ת יבקש את עלבוני, אמרו לו תלמידיו מה אתה רואה אמר להם אני רואה גוילים נשרפים ואותיות פורחות אמרו לו פתח פיך כדי שתכנס בך האש אמר להם מוטב שיטלנה מי שנתנה ולא אחבול בעצמי, אמר לו התלין אם ארבה בשלהבת ואטול את הספוגים של צמר מעל לבך אבא לעוה"ב אמר לו שכן, אמר לו השבע לי ונשבע לו והוא הרבה בשלהבת ונטל את ספוגי הצמר ויצאה נשמתו במהרה וגם הוא קפץ ונפל לתוך האור ויצאה בת קול ואמרה ר' חנינא בן תרדיון וקלצטונירי שלו מזומנים לעוה"ב, ורבי בכה ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים.

ברוריה אשת ר"מ היתה בתו של ר' חנינא בן תרדיון והיא אמרה לר"מ שזה זלזול עבודה שאחותה יושבת בקובה של זונות ור"מ לקח תרקב דינרים והלך והוא אמר שאם לא עשו בה איסור יהיה לה נס ואם עשו בה איסור לא יעשה בה נס ור"מ התלבש כפרש והוא אמר לה השמעני לי והיא אמרה לו שיש לה דרך נשים אמר לה אחכה לך אמרה לו יש כאן רבות ויפות ממני, אמר ר"מ א"כ היא לא עשתה איסור שהיא אומרת כך לכל הבא, ור"מ ביקש מהשומר להביא לו אותה, אמר לו מתירא אני מהמלכות אמר לו קח תרקב דינרים בחציו תפיס את השלטון וחציו תקח לך, אמר לו השומר וכשיגמרו המעות מה אעשה אמר לו ר"מ אמור אלוקיו של מאיר ענני ותנצל, **עמוד ב** אמר לו מנין שזה יועיל היו שם כלבים אוכלי אדם ור"מ זרק עליהם רגבים והם באו לאכלו והוא אמר אלוקיו של מאיר ענני והם עזבוהו, והשומר נתן לו אותה ובסוף שמעו מכך מבית המלך והביאוהו לתלותו והוא אמר אלוקיו של מאיר ענני הורידו אותו ושאלו מה היה וסיפר להם את

רבי דרש בפסוק כי אם בתורת ה' חפצו שאין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ, ולוי ור"ש בן רבי ישבו לפני רבי וגמרו ללמוד סדר ולוי רצה ללמוד משלי ור"ש בן רבי רצה ללמוד תהילים ור"ש כפה את לוי ולמדו תהילים, וכשהגיעו לפסוק כי אם בתורת ה' חפצו פירש רבי כנ"ל שאדם לומד רק במקום שלבו חפץ אמר לוי רבי נתת לנו רשות לעמוד, ר' אבדימי בר חמא פירש בפסוק הנ"ל שכל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו, רבא אמר שלעולם ילמד אדם במקום שלבו חפץ, עוד דייק רבא בפסוק שבתחילה התורה נקראת על שמו של הקב"ה שכתוב בתורת ה' חפצו ואח"כ היא נקראת על שמו שכתוב ובתורתו יהגה, עוד דרש רבא שלעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה, שכתוב בתורת ה' ואח"כ כתוב ובתורתו יהגה, עוד דרש רבא שלעולם יגרוס אדם לימודו אף שהוא שוכח ואף שאינו מבין מה הוא אומר, שכתוב גרסה נפשי לתאבה וכתוב גרסה ולא כתוב טחנה.

רבא הקשה שיש פסוק שלחה נערוותיה על גפי ואח"כ כתוב על כסא והביאור הוא שבתחלת לימודו על גפי שאינו קבוע ואח"כ על כסא שהוא קבוע.

עוד פירש רבא בפסוק במחבואות בראש מרומים ואח"כ כתוב על דרך והיינו שבתחילה בראש מרומים ואח"כ על דרך שמורה לכל.

עולא הקשה שבתחילת הפסוק כתוב שתה מים מבורך ואח"כ כתוב ונוזלים מתוך בארך ויש לפרש שבתחילה מבורך שהוא פוסק ואח"כ הוא הופך כבאר שאינו פוסק.

רבא אמר בשם רב סחורה בשם רב הונא על הפסוק הון מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה שמי שלומד חבילות חבילות שגורס הרבה מתמעט אך אם קובץ על יד על יד ירבה, ואמר רבא שהתלמידים יודעים את זה ועוברים על כך, ור"ג בר יצחק אומר שהוא עשה את זה והתקיים לימודו.

רב שיזבי מפרש בשם ר"א בן עזריה בפסוק לא יחרוך רמיה צידו שצייד הרמאי לא יחיה ולא יאריך ימים, ורב ששת דרש להיפך שצייד הרמאי יחרוך ורב דימי הביא משל לאדם שצד ציפורים כשהוא שובר את כנפי הראשונה כולם משתמרים אצלו ואם לא אינן מתקיימות אצלו.

אצל ר' ינאי פירשו בפסוק והיה כעץ שתול על פלגי מים ולא כעץ נטוע שמי שלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם, ורב חסדא אמר לתלמידיו רוצה אני לומר לכם דבר אך אני מפחד שתעזבוני שמי שלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם ואכן הם עזבוהו והלכו ללמוד אצל רבה ורבה אמר שזה נאמר רק על סברא אך גמרא עדיף ללמוד מרב אחד **עמוד ב** כדי שלא יהיה חילוק בלשונות.

ר' תנחום בר חנילאי מפרש בפסוק על פלגי מים שלעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד, ויש להקשות וכי אדם יודע כמה יחיה אלא יש לפרש שיחלק את ימי השבוע.

רבא מפרש בפסוק אשר פרו יתן בעתו שאם פרו יתן בעתו שיהיה לו קביעות ללימודו אז עלהו לא יבול, ואם לא נאמר על הלומד והמלמד לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח.

ר' אבא אומר בשם רב הונא בשם רב שהפסוק כי רבים חללים הפילה מדבר על תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה, ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה, ומדובר עד מ' שנה ומה שרבה הורה למרות שכל שנותיו היו מ' שנה מדובר שלא היה בעירו גדול ממנו.

רב אחא בר אדא אומר בשם רב ויש אומרים שרב אחא בר אבא אמר בשם רב המנונא בשם רב שגם שיחת חולין של ת"ח צריכה לימוד שכתוב ועלהו לא יבול, ומה שכתוב וכל אשר יעשה יצליח אמר ריב"ל שכתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים שהעוסק בתורה נכסיו מצליחים, בתורה כתוב ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את אשר תעשון, ובנביא כתוב לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל, ובכתובים הפסוק הנ"ל כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח.

ר' אלכסנדר הכריז מי רוצה חיים ונאספו כל הציבור לקריאתו ובקשו ממנו תן לנו חיים והוא הביא את הפסוק מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע, ולא יאמר אדם

נצרתי לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ואתגרה בשינה אומר הפסוק סור מרע ועשה טוב ואין טוב אלא תורה שכתוב כי לקח טוב נתתי לכם תורתני על תעזובו.

ר"א אומר בשם ר' יוחנן שאם בנה את הכיפה שבה הע"ז זה מותר ולכאורה זה פשיטא שהרי ר' ישמעאל ור"ע מודים שמשמשי ע"ז נאסרו רק אחר שיעבדו, מבאר ר' ירמיה שמדובר לגבי הע"ז עצמה וזה מובן רק למ"ד שע"ז של ישראל נאסרה מיד ושל עכו"ם נאסרה רק כשתעבד אך למ"ד שגם של עכו"ם נאסרה מיד לא מובן איך זה מותר, ורבה בר עולא מבאר שמדובר על מכוש אחרון שהע"ז נעשתה בגמר מלאכה וזה רק במכוש אחרון שאין שוה פרוטה לכן זה לא נאסר מכיון שהשכירות נמשכת מתחילה ועד סוף ואין שוה פרוטה במשך העבודה.

משנה לא עושים תכשיטים לע"ז קטלאות נזמים טבעות ור"א אומר שמותר בשכר, לא מוכרים להם במחבור לקרקע אך מותר למכור לכשיקצץ, ור' יהודה מתיר למכור על מנת לקצוץ. **גמרא** ר' יוסי בר חנינא מביא שהמקור שאין מוכרים להם במחבור,

דף כ הוא מהפסוק לא תחנם שלא נותנים לעכו"ם חניה בקרקע, ויש להקשות הרי מפסוק זה לומדים שלא נותנים להם חן שלא יאמרו שהם נאים, יש לומר שאם לדרוש רק לענין חן יש לכתוב לא תחנם וכתוב תחנם ללמוד גם לענין חניה בקרקע, אך קשה שמפסוק זה לומדים שלא נותנים להם מתנת חנם, יש לומר

שלדרוש לענין מתנת חנם היה צריך לכתוב לא תחנם וכתוב לא תחנם לדרוש ג' דרשות, וכן שנינו להדיא בברייתא שמלא תחנם לומדים שלא נותנים להם חניה בקרקע ולא נותנים להם חן ולא נותנים להם מתנת חנם, ולגבי מתנת חנם נחלקו תנאים בפסוק לא תאכל כל נבילה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי וסובר ר"מ שכתוב לנכרי במכירה ולגר בנתינה, וגר במכירה לומדים מלגר תתנה ואכלה או מכור, ונכרי בנתינה לומדים מתתנה ואכלה או מכור לנכרי, ובין גר בין נכרי בין במכירה ובין בנתינה, ור' יהודה סובר שהפסוק ככתבו לגר רק בנתינה, ולעכו"ם רק במכירה, ור' יהודה סבר שאין ללמוד כר"מ שא"כ התורה צריכה לכתוב תתנה ואכלה ומכור וכתוב או ללמד שהדברים ככתבם, ור"מ סובר שכתוב או להקדים נתינה לגר מלמכור לנכרי, ור' יהודה סובר שלא צריך פסוק לזה שהרי גר מצווים להחיותו וכנעני לא מצווים להחיותו.

מה שכתוב בברייתא שלומדים מהפסוק לא תתן להם חן זה ראייה לדברי רב שאסור לומר כמה נאה ועובדת כוכבים זו, ויש להקשות ששנינו שהיה מעשה ברשב"ג שעמד על מעלה בהר הבית וראה נכרית נאה ביותר ואמר מה רבו מעשיך ה' ור"ע ראה את אשת טורנוסורפוס והוא ירק שחק ובכה, ירק שהיא מטיפה סרוחה ושחק שהיא עתידה להתגייר ולהנשא לו ובכה על היופי הזה שיבלה בארץ, ויש לומר שרשב"ג הודה להקב"ה אך לא נתן חן כמו ששנינו הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו, ויש להקשות איך היה מותר לרשב"ג ור"ע להסתכל הרי שנינו על הפסוק ונשמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה אפילו היא פנויה ולא באשת איש אפילו מכוערת, **עמוד ב** ולא יסתכל בבגדי צבע של אשה ולא בחמור וחמורה חזיר וחזירה ובעופות בעת שנוקקים זה לזה, ואפילו הוא מלא עיניים כמלאך המוות שאמרו עליו שכולו מלא עיניים שבעת פטירתו של חולה מלאך המוות עומד למראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו וכשהחולה רואה אותו הוא מזדעזע ופותח פיו והוא זורקה לפיו וממנה הוא מת וממנה הוא מסריח וממנה פניו מוריקות, ויש לומר שהתנאים הנ"ל ראו את הנשים בקרן זוית.

ר' יהודה אומר בשם שמואל שאין להסתכל בבגדי צבע של אשה אפילו הן שטוחות על הכותל, ואמר רב פפא שאסור רק במכיר בעליהן ורבא מדייק כך ממה שכתוב בבגדי צבע של אשה ולא כתוב בגדי צבעונין, ורב חסדא אומר שזה נאסר רק בישנים אך בחדשים שלא לבשתם עדיין מותר שאם לא כן איך מותר לתת לכובס בגד חדש של אשה הרי הוא מכשילו בהסתכלות, אך בכל מקרה קשה מה שאמר רב יהודה שמותר להכניס מין במינו כמכחול בשפופרת והרי הוא מסתכל אלא שאינו מהרהר כי הוא עסוק בעבודתו וכן בכובס מותר כי הוא עסוק בעבודתו.

במה ששנינו לעיל שהחולה מת מהטיפה של מלאך המות לכאורה זה לא כדברי אביו של שמואל שאמר בשם מלאך המות שאם הוא לא היה חושש לכבוד הבריות הוא היה פורע להם בית השחיטה כבהמה, וניתן לומר שאותה טיפה מחתכת את הסימנים, ומה שכתוב ממנה מסריח זה ראייה לדברי ר' חנינא בר

רב כהנא בשם בית רב שמי שרוצה שמתו לא יסריח יהפכנו על פניו.

שנו בברייתא על הפסוק ונשמרת מכל דבר רע שאדם לא יהרהר ביום כדי שלא יבא בלילה לידי טומאה, ולמד מכאן ר' פנחס בן יאיר שתורה מביאה לידי זהירות, וזהירות מביאה לזריזות, וזריזות לנקיות, ונקיות לפרישות, ופרישות לטהרה, וטהרה לחסידות, וחסידות לענוה, וענוה ליראת חטא, ויראת חטא לקדושה, וקדושה מביאה לידי רוח הקודש, ורוח הקודש מביאה לתחית המתים, וחסידות גדולה מכולם שכתוב אז דברת בחזון לחסידך וזה לא כדברי ריב"ל שענוה גדולה מכולם שכתוב רוח אלוקים עלי יען משח ה' אותי לבשר ענוים, ולא כתוב חסידים כי ענוה גדולה מכולם.

שנו בברייתא שלר' יהודה מוכרים לעכו"ם אילן על מנץ לקוץ וקוצץ אותו, ור"מ אומר שמותר רק קצוץ, ור' יהודה מתיר למכור שחת לגזוז והוא יגזוז ור"מ מתיר למכור רק גזוז, ור' יהודה מתיר למכור קמה לקצור והוא יקצור, ור"מ מתיר למכור רק קצורה, וצריך לכתוב את ג' המקרים שאם היו חולקים רק באילן היינו אומרים שרק באילן החמיר ר"מ שאין בו הפסד אם הוא משהה אותו אך לגבי שחת וקמה הוא יודה לר' יהודה שמותר, ואם היה כתוב אילן וקמה היינו אומרים שרק בהם לא אסר ר' יהודה כיון שהשבח לא ניכר במחובר אבל בשחת שניכר השבח במחובר ר' יהודה יודה לר"מ, ואם היה כתוב בשחת היינו אומרים שרק בהם חלק ר"מ אך באילן וקמה הוא יודה לר' יהודה, קמ"ל שלא.

הסתפקו אם מותר למכור בהמה על מנת לשחוט שבאילן ר' יהודה התיר כיון שזה לא ברשותו ואינו יכול להשהות אך בהמה שהיא ברשותו הוא יבא להשהות או שאין הבדל, אך ישנה ברייתא מפורשת שלר' יהודה מוכרים בהמה על מנת לשחוט ושחט ור"מ מתיר למכור להם רק שחטה.

משנה לר"מ אין להשכיר לעכו"ם בתים בא"י וק"ו שאין למכור שדות,

דף כא ובסוריא מותר להשכיר בתים אבל לא שדות, ובחול' מוכרים בתים ומשכירים שדות, ור' יוסי סובר שבא"י משכירים בתים ולא שדות ובסוריא מוכרים בתים ומשכירים שדות ובחול' מותר למכור ולהשכיר בתים ושדות, וגם במקום שהתירו להשכיר זה לא לבית דירה כי הוא מכניס ע"ז לתוכה שכתוב ולא תביא תועבה אל ביתך, ובכל מקום לא ישכיר לו מרחץ כי הוא נקרא על שמו. **גמרא** יש לבאר בדברי המשנה שלא צריך לומר שלא משכירים שדות בא"י אין לפרש שהכוונה שיש גם איסור חניית קרקע וגם הפקעתו ממעשר שא"כ גם לגבי בתים יש שני דברים חניית קרקע וגם שפוטרו ממזווה ורב משרשיא אומר שאין להקשות ממזווה כי היא חובת הדר.

יש להקשות שאם אסרו מכירה בסוריא כי היא כא"י א"כ נגזור גם בשכירות ויש לומר שמכירה בסוריא זה רק גזירה משום א"י ולא גזרים גזירה לגזירה, ויש להקשות א"כ מדוע אסרו שכירות שדה בסוריא, ויש לומר שסוריא אינה אסורה מגזירה אלא הוא סובר שכבוש יחיד הוא כיבוש ובשדה שיש בה שני דברים חניה ומניעה ממעשר אסרו בסוריא, ובבתים שיש רק חניה לא אסרו בסוריא, ובחול' גזרו בשדה שיש בה שני דברים ולא גזרו בבתים שיש בהם רק דבר אחד.

טעמו של ר' יוסי שבא"י משכירים בתים כי יש בהם רק דבר אחד ובשדה שיש בה שני דברים גזרו רבנן, ור' יוסי לא גזר בחול' מפני שזה רחוק ואמר רב יהודה בשם שמואל שהלכה כר' יוסי, ורב יוסף אמר שזה בתנאי שלא יעשה שכונה של עכו"ם ושכונה אינה פחותה מג' בני אדם, ויש להקשות שנחשוש שאחד מהיהודים ימכור לעכו"ם נוסף והוא ימכור לשנים נוספים ומבאר אביי שאנו מצווים על לפני עוור ולא על לפני של לפני.

המשנה מסיימת שגם במקום שאמרו להשכיר זה לא לבית דירה משמע שיש מקומות שלא משכירים והמשנה סותמת כר"מ שהרי לר' יוסי מותר להשכיר בית בכל מקום.

עמוד ב רשב"ג אומר שאדם לא ישכיר מרחץ לעכו"ם כי זה נקרא על שמו ואותו עכו"ם עושה מלאכות בשבתות ויו"ט ולכאורה משמע שלכותי מותר, ויש להקשות שהוא עושה מלאכה בחול המועד, ויש לומר שגם אנו עושים מלאכה בחוה"מ, ולכאורה משמע שרשב"ג מתיר להשכיר שדה לעכו"ם כשאין חשש חניית קרקע למרות שהוא עובד בשבת והיינו שאריס עושה את אריסותו, אך קשה א"כ גם במרחץ נאמר שהאריס עושה את אריסותו, ויש לומר שאין דרך האנשים להעמיד אריס במרחץ.

שנו בברייתא שלר"ש בן אלעזר לא ישכיר שדה לכותי כי היא נקראת על שמו ואותו כותי עושה מלאכה בחוה"מ ולכאורה יש לדייק שמותר להשכיר לעכו"ם כי אריס עושה אריסותו, וקשה א"כ נאמר שגם בכותי אריס עושה אריסותו, **דף כב** ויש לומר שר"ש בן אלעזר לא מתיר מטעם שאריס עושה אריסותו והוא נקט כותי מכיוון שלעכו"ם יכול להתנות עמו שלא יעשה מלאכה בשבת ויו"ט אך הכותי לא ישמע לנו שהוא אומר אני יודע יותר ממך, אך קשה שא"כ אין צורך לטעם שהיא נקראת על שמו אלא שיש כאן לפני עוור, ויש לומר שהברייתא אומרת טעם נוסף מלבד הטעם של לפני עוור והטעם הוא שהיא נקראת על שמו.

היו זורעי כורכום עכו"ם וישראל שקבל העכו"ם לעבוד בשבת והישראל ביום א' ורבא התיר והקשה רבינא ששנינו שאם ישראל ועכו"ם קבלו שדה בשותפות אסור לישראל לומר לעכו"ם שיטול חלקו בשבת והוא יטול בחול ואם התנו מתחילה קודם חלוקת העבודה מותר, ואם באו לחשבון אחר שכבר עשו אסור, ורבא התבייש ובסוף התברר שהם התנו מתחילה לכך, רב גביה מבית כתיל אמר שהמעשה היה שהם היו שותלי ערלה שעכו"ם אכל מהם בשנות הערלה והישראל אחר כך ורבא התיר להם ובאמת רבינא לא הקשה כי זה ראייה לרבא ובאמת רבא לא התבייש.

הסתפקו באופן שקבלו ועשו בסתמא ולא התנה עם העכו"ם, לכאורה יש להוכיח מהברייתא הנ"ל שאם התנו מתחילה מותר משמע שסתמא אסור אך מהסיפא ניתן לדייק שאם באו לחשבון אסור וא"כ סתמא מותר, אלא אין להוכיח מהברייתא הזו.

פרק אין מעמידין

משנה אין להעמיד בהמה בפונדקאות של עכו"ם כי הם חשודים על רביעה, ולא תתיחד אשה עמם כי הם חשודים על העריות ולא יתיחד אדם עמהם כי הם חשודים על שפיכות דמים **גמרא** עמוד ב יש להקשות ששנינו שמותר לקחת מעכו"ם בהמה לקרבן ולא חוששים משום רובע ונרבע מוקצה ונעבד ולכאורה אמנם למוקצה ונעבד אין לחשוש כי אם העכו"ם היה מקצהו או שהיה עובד לו הוא לא היה מוכרו אך לרביעה כן נחשוש, ורב תחליפא אמר בשם רב שילא בר אבינא בשם רב שעכו"ם חס על בהמתו שלא תיעקר ולכן אינו רובעה, אך בזה יתורץ שמותר לקנות מהם נקיבות אך בזכרים יש לחשוש, ומבאר רב כהנא שהוא חס על זכר כי זה מכחישו בכשר, אך יש להקשות ממה ששנינו שלוקחים בהמות מרועה ולהם ולכאורה נחשוש שהרועה רבעה, ויש לומר שהרועה ירא מהפסד שכרו, אך לפ"ז קשה מה ששנינו שלא מוסרים בהמה לרועה שלהם ולכאורה הרועה יחשוש מהפסד שכרו, ויש לומר שהעכו"ם שידועים האחד ממעשה השני והם יראים מהבעלים אך מישראל שכביכול אין אנו יודעים בהם הם לא יראים, ואמר רבה שעל זה אומרים האנשים שהשיש שהוא קשה ירא מהמכתב שהוא מכיר בו, אך יש להקשות שלא נקנה זכרים מנקיבות שהן מרביעות אותם עליהן, ויש לומר שהם לא מרביעות אותם כי הן יריאות שהן יתגרו בהן, אך קשה א"כ מדוע רב יוסף אמר שאלמנה לא תגדל כלב ולא תארח ת"ח באכסניה שלה ומוכן שלא תארח ת"ח כי הוא צנוע לה אך מה החשש בכלב הרי אין לחשוש לרביעה כדי שלא יסרך אחריה, ויש לומר שהיא לא יראה ממה שהוא נסרך אחריה כי אנשים יאמרו שזה בגלל האומצא שהיא מביאה לו.

רב עוקבא בר חמא מבאר שמה שלא משהים בהמות נקיבות אצל נקיבות כי עכו"ם מצוי אצל אשת חבירו וכשאנו מוצאה הוא רובע את הבהמה שהוא מוצא, ועוד יש לומר שגם אם הוא מוצא את אשת חבירו בכ"ז הוא רובע את הבהמה כמו ששנינו שחביבה עליהם בהמתם של ישראל יותר מנשותיהם, כדברי ר' יוחנן שכשבא הנחש על חוה הוא הטיל בה זוהמא ובישראל שרגליהם עמדו על הר סיני פסקה זוהמתם, אך עכו"ם שרגליהם לא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתם.

הסתפקו אם מותר ליחד עופות עם העכו"ם, ויש להוכיח ממה שאמר רב יהודה בשם שמואל בשם ר' חנינא שהוא ראה עכו"ם שקנה אווה מהשוק ורבעה וחנקה וצלאה ואכלה, ואמר ר' ירמיה מדפתי שהוא ראה ערבי שקנה ירך מהשוק וחקק בה כדי רביעה ורבעה צלאה ואכלה,

דף כג רבינא מבאר את הברייתא שמותר לקנות בהמה לקרבן מהעכו"ם שזה בדיעבד אך משנתנו דברה שלכתחילה לא יעמיד בהמה עם העכו"ם, ויש להוכיח שיש חילוק בין לכתחילה לבדיעבד שהמשנה ממשיכה שלא תתיחד עמם אשה וקשה שיש

משנה שאשה שנחבשה בידי עכו"ם אם זה בגלל ממון היא מותרת לבעלה ואם זה על עסקי נפשות היא נאסרת לבעלה אלא שבדיעבד אין לחשוש, אך יש לדחות שגם בדיעבד אסור והסיבה שהאשה מותרת זה בגלל שהשובה מתיירא משום הפסד ממנו, והראיה לכך היא שבסיפא כתוב שע"י נפשות היא אסורה א"כ גם בדיעבד אוסרים.

ר' פדת מתרץ את הקושיא מהמשנה שזה מחלוקת בין ר"א לרבנן ששינינו לגבי פרת חטאת שלר"א לא לוקחים מהעכו"ם וחכמים מתירים ולכאורה מחלוקתם היא אם חששו לרביעה או לא, ויש לדחות שלכו"ע לא חוששים לרביעה וטעמו של ר"א הוא כדברי רב יהודה בשם רב שאם הניח עודה של שקים על הפרה הוא פסל אותה ובעגלה היא נפסלת רק כשמשך בה, ור"א חשש לכך וחכמים לא חששו לכך, ויש לדחות שלכו"ע לא חששו שהעכו"ם יפסיד הרבה בגלל קצת הנחה, אך לכאורה נאמר כך גם לגבי רביעה שהוא לא יפסיד את הפרה בגלל הנאה קטנה, ויש לומר שיצרו תוקפו, אך יש לדחות שלכו"ע אין לחשוש לרביעה שטעמו של ר"א הוא כמו ששילא למד מהפסוק דבר אל בני ישראל ויקחו אליך שבני ישראל יקחו ולא עכו"ם, אך יש לדחות שזה לא טעמו של ר"א שהרי כתוב בסיפא וכן היה ר"א פוסל בכל הקרבנות ולדברי שילא זה פסול רק בפרה שכתוב בה קיחה ובכל קרבנות לא כתוב קיחה, ועוד ניתן לומר שרבנן חלקו על ר"א רק בפרה שדמיה יקרים אך בשאר קרבנות הם יודו לר"א שפסול בגלל חשש רביעה וא"כ מה ששינינו שלוקחים מהם בהמה לקרבן זה לא כר"א ולא כחכמים, ועוד ששינינו להדיא שחכמים הביאו ראיה מהפסוק כל צאן קידר יקבצו לך יעלו לרצון על מזבחי.

יש להוכיח שהתנאים נחלקו בחשש רביעה אך אם ודאי רבעה הפרה נפסלה א"כ מוכח שפרה נחשבת קדשי מזבח שהרי בקדשי בדק הבית לא פוסלת רביעה, ויש לדחות שרביעה פוסלת בפרה מכיוון שהיא נקראת חטאת, אך יש להקשות שא"כ פרה תפסל גם ביוצא דופן והרי שינינו שאם הקדישה ביוצא דופן פסולה גמור מכשיר ואין לומר שר"ש לשיטתו שיוצא דופן הוא ולד גמור שהרי ר' יוחנן אמר שר"ש מודה שביוצא דופן לא חל קדושה, אלא יש לומר שכמו שמום פוסל בפרה גם דבר ערוה וע"ז פוסל בה שכתוב כי משחתם בהם מום כס ושנו אצל ר' ישמעאל שכל מקום שנאמר בו השחתה הכוונה לדבר ערוה וע"ז שבערוה כתוב כי השחתת כל בשר את דרכו על הארץ ובע"ז כתוב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל.

יש להקשות בדברי שילא שר"א למד מהפסוק דבר אל בני ישראל ויקחו ולא עכו"ם שא"כ במה שכתוב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה א"כ לא יקבלו תרומה לביהמ"ק מעכו"ם והרי רב יהודה אמר בשם שמואל ששאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב ואם והוא אמר שיש ללמוד מדמא בן נתינה באשקלון שבקשו ממנו אבנים לאפוד,

דף כד בס' ריבוא שכר ורב כהנא שנה בפ' ריבוא שכר והמפתחות היו מונחות תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו, ויש לומר שכתוב אבני שהם להפסיק בענין וניתן לקחת אבני מילואים מעכו"ם, אך קשה שכתוב ואבני מילואים והואו מערבם שוב, ועוד קשה ששינינו בסיפא שבשנה האחרת נולדה לו פרה אדומה בעדרו ונכנסו אליו חכמי ישראל והוא אמר להם שהוא יודע שהוא יקבל מהם כל ממון שיבקש אך הוא מבקש רק את הממון שהפסיד בשביל כבוד אביו, ויש לומר ששם קנו ממנו ע"י תגרי ישראל.

יש להקשות וכי ר"א לא חשש לרביעה הרי שינינו שאמרו לר"א מעשה ולקחוה מעכו"ם ודמא שמו ויש אומרים רמץ שמו ואמר ר"א שמשם ראייתו שהוא היה ישראל ושמו אותה משעה שהיא נולדה, ויש לומר שר"א סובר את שני הטעמים גם מצד קיחה וגם מצד חשש רביעה.

יש להקשות בברייתא שישראל שמרוה משעה שנולדה אך עדיין נחשוש שהעכו"ם רבע את אמה בעת עיבורה כמו שאמר רבא שולד נרבעת ונוגחת אסור כיון שהיא וולדה נרבעו ונגחו, וצריך לפרש שישראל שמרוה משעה שנוצרה, אך קשה שנחשוש שרבעו את אמה עוד קודם יצירתה כמו ששינינו שהפסולים לגבי מזבח ולדותיהם מותרים ושנו על כך שר"א אוסר וזה מובן רק לדברי רבא בשם ר"נ שנחלקו כשנרבעו אחר שהוקדשו אך אם נרבעו בעת שהיו חולין הם מותרים, אך לדברי רב הונא בר חיננא בשם ר"נ שנחלקו שנרבעו כשהיו חולין אך אם נרבעו אחר

שהוקדשו גם לחכמים נאסרו זה קשה, ויש לומר שישראל שמרו את אמה מעת שנוצרה, אך קשה שנחשוש שרבעו את אמה, ויש לומר שלא חששו כל כך.

יש להקשות איך ידעו על פרה שהבת שלה תהיה אדומה מבאר רב כהנא שמעבירים לפניה כוס אדום בעת שעולה עליה זכר ומה שדמיה יקרים זה בגלל שאפילו שני שערות פוסלים בה, ומה ששומרים את הפרות דוקא אצל האדם הזה כי מוחזקים שנולדים אצלו פרות אדומות.

ר' אמי ור' יצחק נפחא ישבו בפתח ביתו של ר' יצחק נפחא ואחד מהם פתח שר"א פסל בכל הקרבנות והשני אמר שחבירי הביאו לו את הפסוק כל צאן קידר יקבצו לך ור"א ענה שכולם הם גרים גרורים לעתיד לבא, ורב יוסף הביא פסוק על כך כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, ואב"י דחה שיתכן שהעכו"ם חזרו בהם רק מע"ז, ורב יוסף ענה לו שכתוב לעבדו שכס אחד, ורב פפא שנה כנ"ל ורב זביד שנה שר' אמי ור' יצחק נפחא אמרו יחד שחכמים הביאו לר"א את הפסוק כל צאן קדר יקבצו לך, ור"א אמר שכולם הם גרים גרורים לעתיד לבא כמו שכתוב כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והקשה רב יוסף שאולי העכו"ם רק חזרו בהם מע"ז, ואב"י ענה שכתוב לעבדו שכס אחד, ויש להקשות מהפסוק ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות, ויש לומר שקודם מתן תורה מותר, ויש להוכיח מהפסוק ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלוקים, ויש לומר שיתרו בא קודם מתן תורה אך זה מובן רק למ"ד שיתרו הגיע קודם מתן תורה **עמוד ב** וזה קשה למ"ד שיתרו בא אחר מתן תורה, ויש לומר שיתרו קנה מישראל, ולכאורה יש להוכיח מהפסוק ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר למען זבוח לה' אלוך, ויש לומר שהכוונה לדמי מיטב ודוקא מיטב כדי שיקפצו עליהם קונים, ויש להוכיח מהפסוק ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדוני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים, מבאר ר"נ שארונה היה גר תושב.

עולא מבאר שמוריגים זה מטה של טורביל והיינו דף רחב עם פגיונות תכופות לרחבו ודשים בו, ורב יוסף מביא על כך את הפסוק הנה שמתין למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדוק גבעות כמוץ תשים, ויש להקשות מהפרות שהביאו אנשי פלשתים שכתוב העלו עולה לה', ויש לומר שזה היה הוראת שעה והראיה לכך שנקיבה לא קריבה עולה אלא שזו היתה הוראת שעה, אך יש לדחות שבבמת יחיד לא פוסל נקיבה לעולה כמו שאמר רב אדא בר אהבה שנקיבה קריבה עולה בבית יחיד ולומדים מהפסוק ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה ולכאורה ויעלהו משמע זכר ומבאר ר"נ בר יצחק שכתוב ויעלה.

ר' יוחנן אומר שמה שכתוב לוקחים בהמה יש לזה גבול שפחות מבת ג' הבהמה נעקרת ויותר מג' שנים אינה נעקרת ובכל הנ"ל שלא חששו לרביעה בקרבן מעכו"ם מדובר בפחותה מבת ג' שאינו רובעה וכן מה שכתוב ואת הפרות העלו עולה מדובר בפחותה מבת ג', ורב הונא בר רב נתן מקשה א"כ מה שכתוב ואת בנייהם כילו בבית איך יתכן שהיא פחותה מבת ג' הרי אינה יולדת כמו ששינינו שהקונה פרה וחמורה פחותה מבת ג' ודאי לכהן מכאן ואילך ספק, אלא יש לתרץ את הנ"ל כמו שאר התירושים.

ר' יוחנן אומר בשם ר"מ על הפסוק וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש שהפרות אמרו שירה, ורב זוטרא בר טוביה אומר בשם רב שהן ישרו פניהן כלפי הארון ואמרו שירה ור' יוחנן אמר בשם ר"מ שהשירה היא אז ישיר משה ובני ישראל, ור' יוחנן עצמו אמר ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו ור"ל אומר שהן שרו מזמור יתום והיינו מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו, ור"א אומר ה' מלך ירגזו עמים, ור"ש בר נחמני אומר ה' מלך גאות לבש, ור' יצחק נפחא אומר רוני רוני השיטה התנופפי ברוב הדרך המחושקת ברקמי זהב המהוללה בדביר ארמון ומפוארה בעדי עדיים, ורב אשי הביא את דברי ר' יצחק על הפסוק ויהי בסווע הארון ויאמר משה קומה ה' וישראל אמרו את הפסוק רוני רוני השיטה.

רב אמר שמה שהפרסיים קוראים לספר דביר הוא מהפסוק הזה: ושם דביר לפנים קרית ספר, ורב אשי אמר שמה שהפרסיים קוראים לנידה דשתנא הוא מהפסוק כי דרך נשים לי.